

skilda löneförhöjningar såsom kompensations för de större levnadsomkostnader och andra olägenheter, som följa av den nordliga placeringen. Först med en löneförhöjning kan det, anser man, bli tal om att läroverken i norr skulle kunna utöva en lika stark dragningskraft som södra Sveriges. Och läroverksungdomen däruppe, menar man, borde ha rätt till en lika god undervisning som den sydsvenska ungdomen.

Bland de särskilda förmåner, som lönekommittén tänkt skulle kunna beredas lärarna i övre Norrland, nämndes nu även bidrag till ferieresor för befattningshavare och deras familjer. Man anser enhälligt, i yttrandena, att denna förmån skulle få en mycket stor betydelse för underlättande av en god rekrytering av dugliga lärarekrafter till Norrlands läroverk. Men inte nog härmed. Möjligheten att kanske för hela deras tjänstgöringstid få behålla de dugliga lärare, som en gång erhållit anställning, skulle bli större, om utsikt öppnades för dem och deras familjer att åtminstone sommartid få tillfälle att resa söderut. En stor del av de norrländska lärarna äro nämligen födda söderut.

Beträffande en annan av de ifrågasatta förmånerna, en förmånligare tjänsteårsberäkning i samband med anordnande av s. k. passagesystem, så uttalar man sig allmänt för denna förmån, vad beträffar tjänsteårsberäkningen, men ställer sig mera avvisande mot det från armén lånade passagesystemet, vilket befaras föra med sig mycket täta ombyten av lärare vid de norrländska läroverken. Därigenom skulle kontinuiteten i undervisningen rubbas och ett gott arbetsresultat riskeras. Men även beträffande tjänsteårsberäkningen framföres en viss tveksamhet. Bl. a. gör man det befogade påpekandet, att tjänsteåren icke äga samma betydelse för befordringarna vid de allmänna läroverken som för vissa andra tjänstemannabäror.

Tragedien i fjället.

I Sv. D. skriver skriftst. T. Boberg följande i anledning av senaste olyckan i Jämtlandsfjället:

Två unga, väl tränade sportmän ha fått sätta livet till vid en skidfärd i Jämtlandsfjället. Deras sällskap, lappmannen Per Johansson från Enafors, har även omkommit under försök att nå närmaste lappläger och därifrån skaffa hjälp.

Fjället kräver ganska regelbundet sina offer. Det plockar obönhörligt bort en och annan av oss då och då. I den trakt där de nu förolyckade turisterna anträffades fick vid samma tid också en annan ung man, en fjällbo från Tossåsen, sätta livet till efter en lång och våldsamt brotning med stormen inne i Lundörrspasset. Under senhösten 1921 försvann en äldre lappman spårlost i fjällterrängen mellan Glen och Tossåsen. Och en sommar i början av detta sekel fraktades de jordiska resterna från två döda lappkvinnor ned till det lilla kapellet vid Vallbo. De hade en dag under den då förflutna vintern omkommit inne i Lundörrspasset, slungats omkull och slagits sanslösa av fjällstormen samt frusit ihjäl alldeles intill den punkt, där landskapsgränsröset mellan Jämtland och Härjedalen står. Under föga mer än ett kvarts sekel ha sålunda sju människoliv blivit spillda på ett relativt litet område av några få kvadratinmil.

När någon främmande gentleman omkommit i våra trakter brukar händelsen ägnas spaltlånga artiklar i landets alla tidningar. Man vrider och vänder på saken och reder ut den från alla sidor för att hitta orsaken till olyckan. Den nu senast timade händelsen utgör härvidlag intet undantag. Och som vanligt gör sig också en viss tendens gällande; man vill bra gärna skriva en god del av ansvaret på den medföljande »föreläsaren» konto. »Föreläsaren sökte en hydda, som ej fanns», heter det.

Nu är att märka att Per Johansson i föreliggande fall ej var engagerad som lots. Han skulle ändå leden fram men hade med all säkerhet, fjällman som han var, givit sig av långt tidigare, därest han ej tilljudits invänta stockholmsynglingarna.

Men skall man finna den innersta orsaken till dramat, så ligger nog denna annorlunda till. Först och främst har det sålunda syndats mot den elementäraste av alla lagar som gälla vid långfärder i fjällen under högvintern, den som säger: »Starta tidigt, helst i dagningen, och gå mot ljuset!» Vid 1/211-tiden på förmiddagen är en mycket stor och mycket betydelsefull del av dagen redan förliden. Och då befunno turisterna sig ännu vid närmaste gård, endast 6 km. från utgångspunkten, och hade praktiskt taget hela färden framför sig. För det andra har utrustningen ej varit fullgod. Denna skall vara inställd på att man kan misslyckas, då man söker en stuga. Stugan är nämligen ofta nog mycket svår att hitta, när vädret är hårt, även om den står på sin rätta plats. Följaktligen måste man vara beredd på att i nödfall tvingas övernatta i snön eller ock få dagsmarschen avsevärt utökad. Det är ganska tydligt, att de omkomna fjällturisterna ej räknat med en sådan eventualitet, då de föregående dag gått fem mil på skidor och detta t. o. m. i klabbföre. Det framgår även därav, att de ej medförde någon päl. Så länge en högvinterutrustning ej rymmer en lång och lätt renskinnspäls är den icke fullt tillfredsställande. (En renskinnspäls tager hoprullad ej så stor plats, som man skulle kunna vara böjd att tro, den väger knappast mera än en lien termosflaska och några smörgåsar och är ändamålsenligare än något annat plagg, då det gäller att motstå köld och storm.)

Men, då jag nu fattat pennan har det ej skett för att polemisera i fjälltekniska frågor. Jag har gjort det för att skriva några ord om den förolyckade fjällmannen Per Johansson. Det har sagts åtskilligt vackert om de båda under så sorgliga omständigheter bortgångna stockholmsynglingarna och det har framhållits vilken jättestatist de utförde den dag de dukade under. Och mot detta är i och för sig ingenting att invända. Otvivelaktigt ha två riktiga karlarlämmen gått förlorade i och med ynglingarna Sjöstrands och Freeses död. Det är ej mer än rätt, att deras minne hedras!

Men det vill synas mig som om då också Per Johansson borde få vara med på ett hörn. Det förefaller som om han hittills skulle ha nämnts blott mera i förbigående som en bifigur, en del av staffaget, som har till uppgift endast att göra olycksbilden, där den avser de båda turisternas öde, än mera tragisk.

Händelsen i fjället har hittills i tidningarna belysts på ett sådant sätt, att allmänheten, åtminstone i landets sydliga delar, ganska genomgående fått den uppfattningen, att »lappen» är den egentliga orsaken till olyckan. I en järnvägskupé hörde jag senast i går frågan diskuteras och den åsikten uttalas, att Johansson kunde sägas bära skulden till det inträffade. Tendensen, att utan vidare skylla på lotsen, är, som jag redan nämnt, ingalunda ny. Men den är ej mindre sorglig eller mindre oriddertig för det.

För den, som bygger och bor i fjällbygden och känner folket och förhållandena i våra omarker, faller det sig vida naturligare att framställa en annan fråga:

Hur skulle Per Johanssons öde ha gestaltat sig om han ensam, utan turist-sällskap, gått leden fram mot Hosjöbotinarna?

Är det antagligt att han då, med den erfarenhet han besitter, hade underlåtit att på lapskt manér gräva sig in i snön och vänta ut ovädret medan tid var, i stället för att som nu spilla sina sista krafter och spränga sitt hjärta i en fruktlös kamp mot stormen?

Är det troligt, att två par barnaögon, som nu undrande blicka mot dörren i hans lilla stuga: kommer inte far snart?, måst fråga förgäves om deras

far ej gjort sitt allra yttersta för att rädda två andra människors liv?

Frågorna äro berättigade och öppna måhända onnade perspektiv.

(Johansson hade efter allt att döma hjärtfel, förvärvat vid otaliga strapatser uppe i fjällen. Då jag sista gången, en vecka före olyckan, råkade honom, hade han varit till läkare och blivit undersökt. Hans små barn äro nu både fader- och moderlösa — modern dog för några år sedan.)

En fjällföräres arbete är både oerhört krävande och även mången gång mycket otacksamt. Jag anser mig ha en viss rätt att vittna härvidlag, ty jag har nära två decenniers erfarenhet. Att hålla ett sällskap tillsammans i rasande snöstorm är sannerligen ingen sinekur. Det kräyer stundom oerhörda både fysiska och psykiska krafter.

Per Johansson var, enligt min åsikt, en ovanligt dugande fjällförare och auktoriserad av Svenska turistföreningen. Jag är viss om att han tidigare med framgång vid flera tillfällen rett upp en brydsam situation, när han lotsat turister i fjället. Han var tyst och god, modig och bottenärlig. Hans hemort var Handölsdalens lappby, som omfattar trakterna söder om jämtländska tvärbanan mot Sylarna och Helagsfjället och han kände sedan barnsben varje vrå av terrängen.

Nu har han stupat, kan man säga — på sin post. Det står i tidningarna att han tagit av skidorna och »gått» vidare mot Glen för att skaffa hjälp åt de båda nödställda turisterna. Man får verkligen vara tacksam att det ej rentav står att han promenerat. Men känner jag Per Johansson rätt, så lät han sig föras framåt så fort som möjligt av den dånande vinden; han sprang, sprang tills hans svaga hjärta slutade slå.

Tyst och stilla, som en sinnebild av sitt eget väsen, har han stigit in i döden på sina mjuka renskinsskor. Och Handölsdalens fattiga myrar och fjäll ha fått sorg.

Mjölby den 26 jan. 1929.

Torsten Boberg.

Samtidigt som vi avtrycka vår värderade medarbetares på omfattande sakkännedom fotade artikel, kunna vi inte uraktlåta att framhålla att vi anse honom i betydande grad ha slagit över. Vi ha svårt tro att pressens framställningar rörande olyckan kunna anses ha kastat någon skugga över turistföraren Per Johanssons gärning och minne. Vi ha ej iakttagit något sådant och tro i varje fall icke att detta kan sägas ha skett här, även om givetvis hypoteserna om hur olyckan tillgått varit flera. Att omöjliggöra för en osakkunnig allmänhet, som alltid är snabb att draga slutsatser och framkasta gissningar, att göra felaktiga domslut torde vara ogörligt. Den ene dömer si, den andre så, den ene sätter kanske ifråga att föraren ej varit sin uppgift vuxen, en annan kommer med ett lika dåligt grundat och oräddvist omdöme om turisterna.

Att Johansson efter allt att döma under sista sträckan innan han stupade gått till fots, bärande skidorna, emedan ena läremmen brustit, det ha även vi sagt. Hur vill hr Boberg att man skulle skriva? Hur vet hr Boberg att Johansson »sprang, sprang tills hans svaga hjärta slutade slå». Det låter bra, men det är troligt att den uttrötade och frusne mannen, som strax därpå stupade, haft göra nog även med att gå, att stappla de sista stegen. Hur som helst så är det här fråga om ordrytteri, om ett sökande av sak, då förvisso ingen, varken av dem som skrivit orde! »gått» eller de som läst det, i det samma inlagt någon för Per Johansson ogynnsam betydelse, utan tvärtom därav erinrats av det heroiska i hans kamp, om hur han, sedan skidorna ej kunde användas, gick tills han stupade.

Hr Boberg har av sitt temperament och sin kärlek till fjällfolket lockats ut i onödan, till något som mycket lätt skulle kunna anses vara mera stämningmåleri än nyktert och rättvist omdöme.